

Starptautiskās privāttiesības

Briseles I bis Regula (Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1215/2012 (2012. gada 12. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās)

- **tvērums (3 pkt.)**
- **izņēmuma jurisdikcija (3 pkt.)**
- **vienošanās par jurisdikciju (3 pkt.)**

Atbildes vadlīnijas

Tvērums (3 pkt)

Regula ir piemērojama civillietās un komerclietās neatkarīgi no tiesas rakstura. Regula neattiecas uz nodokļu, muitas vai administratīvajām lietām vai uz valsts atbildību par darbību un bezdarbību, īstenojot valsts varu (acta iure imperii). Regulas tvērumā neietilpst strīdi, kuru galvenais jautājums ir par fizisko personu juridisko statusu vai tiesībspēju un rīcībspēju, īpašumtiesībām, kas izriet no laulību attiecībām. Regula neattiecas uz maksātnespējām, sociālo nodrošinājumu, šķīrējtiesu, uzturēšanas saistībām, testamentiem un matošanu.

Regula stājās spēkā divdesmitajā dienā pēc tās publicēšanas Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī 2012. gada 20. decembrī. (t.i. 2013. gada 10. janvārī). Kā Regula tā ir tieši piemērojama dalībvalstīs, bez nepieciešamības pieņemt papildus dalībvalstu tiesību aktus. Atbilstoši Regulas noteikumiem, to piemēro no 2015. gada 10. janvāra. Attiecīgi, tā piemērojama attiecībā uz tiesvedībām, kas uzsāktas pēc 2015. gada 10. janvāra.

Dānija piemēro regulu saskaņā ar īpašu vienošanās ar Eiropas Kopienu. Pēc pārejas perioda beigām Regula vairs nebūs piemērojama Apvienotās Karalistes tiesu spriedumiem, Apvienotā Karaliste ir izteikusi vēlmi pievienoties 2007. gada Lugano Konvencijai.

Vadlīnijas - Regulas 1. un 2. pants. netiek sagaidīts izsmeļošs izņēmumu uzskaitījums. Studentam būtu jāpiemin atslēgas vārdi - dalībvalstu tiesu spriedumi civillietās un komerclietās, pieminot piemērus lietu kategorijām, kuras Regulas tvērumā neietilpst.

Papildus punkti - par kāda no pieminēto jēdzienu dziļāku paskaidrošanu, tostarp atsaucoties uz judikatūru; par sasaistīšanu ar šķīrējtiesu nolēmumu atzīšanas un izpildes problemātiku, par sasaistīšanu ar 2007. gada Lugano konvenciju (EEZ), Dānijas gadījuma pieminēšanu, vai citiem starptautisko privāttiesību instrumentiem par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu.

Izņēmuma jurisdikcija (3 pkt)

Regula nosaka gadījumus, kad kādas dalībvalsts tiesām paredzēta izņēmuma jurisdikcija, atkāpjoties no principa, ka personu var iesūdzēt tās domicila dalībvalsts tiesā vai kādas dalībvalsts tiesā atbilstoši īpašās jurisdikcijas noteikumiem.

Izņēmuma jurisdikcijas gadījumi uzskaitīti Regulas 24. pantā.

1) lietā, kuras priekšmets ir lietu tiesības saistībā ar nekustamo īpašumu – tās dalībvalsts tiesām, kurā atrodas īpašums;

2) lietā, kuras priekšmets ir uzņēmēj sabiedrību, citu juridisko personu vai fizisku vai juridisku personu apvienību izveides spēkā esamība, to darbības izbeigšana vai likvidācija, vai to pārvaldes struktūru pieņemto lēmumu spēkā esamība, – tās dalībvalsts tiesām, kurā ir uzņēmēj sabiedrības, juridiskās personas vai apvienības atrašanās vieta. Lai noteiktu šo atrašanās vietu, tiesa piemēro starptautisko privāttiesību normas;

3) lietā, kuras priekšmets ir valsts reģistru ierakstu spēkā esamība, – tās dalībvalsts tiesām, kura uztur attiecīgo reģistru;

4) lietā attiecībā uz tādu patentu, preču zīmju, dizainparaugu vai citu līdzīgu tiesību reģistrāciju vai spēkā esamību, kas jādeponē vai jāreģistrē, – tās dalībvalsts tiesām, kurā deponēšana vai reģistrācija ir pieteikta vai veikta vai kurā to uzskata par veiktu saskaņā ar kāda Savienības instrumenta vai starptautiskas konvencijas noteikumiem.

5) lietā attiecībā uz spriedumu izpildi – tās dalībvalsts tiesām, kurā spriedums ir izpildīts vai ir jāizpilda.

+ ja puses vienojušās par jurisdikciju.

Vadlīnijas - Regulas 24. pants (+2. pants un 25. pants) nesagaida izsmeļošu uzskaitījumu. Visprecīzāk zināšanas parādāmas, pieminot vispārējo principu (domicila valsts tiesu jurisdikcija), tad sniedzot izņēmuma jurisdikcijas piemērus, šādi parādot izpratni par vispārējās un izņēmuma jurisdikcijas attiecībām. Jāizprot atšķirība starp īpašo un izņēmuma jurisdikciju.

Papildus punktus var piešķirt par detalizētu kāda izņēmuma aprakstīšanu, piemēram, paskaidrojot grūtības, kas varētu rasties, nosakot uzņēmēj sabiedrības atrašanās vietu vai atsaucoties uz atbilstošu judikatūru.

Vienošanās par jurisdikciju (3 pkt)

Saskaņā ar Regulu, ja puses ir vienojušās par to, ka kādas dalībvalsts tiesām ir jurisdikcija izskatīt jebkādus strīdus, kas radušies vai varētu rasties saistībā ar konkrētām tiesiskām attiecībām, tad jurisdikcija ir minētās dalībvalsts tiesām, ja vien šī vienošanās saskaņā ar minētās dalībvalsts tiesību aktiem nav spēkā neesoša attiecībā uz tās spēkā esamību pēc būtības. Tā ir izņēmuma jurisdikcija, ja vien puses nav vienojušās citādi.

Vienošanās, kas piešķir jurisdikciju, forma ir rakstiski vai rakstiski apstiprināta atbilstoši pušu savstarpēji pastāvošajai praksei vai tādā formā, ko lieto attiecīgajā jomā starptautiskajā tirdzniecībā vai komercdarbībā. Saziņa, izmantojot elektroniskos līdzekļus, kas paliekoši reģistrē vienošanos, ir līdzvērtīga "rakstiskai".

Vienošanos, ar ko piešķir jurisdikciju un kas ir kāda līguma daļa, uzskata par vienošanos, kas ir neatkarīga no pārējiem līguma noteikumiem.

Vienošānās par jurisdikcijas piešķiršanu spēkā esamību nevar apstrīdēt, pamatojoties tikai uz to, ka līgums nav spēkā.

Vadlīnijas - Regulas 25. pants. Jautājuma mērķis ir ļaut studentam parādīt zināšanas par vienošanos par jurisdikciju, izklāstot prasības, kādas Regula izvirza šādas vienošanās spēkā esamībai. Var pieminēt īpašos gadījumus (tresta dibināšana). Papildus punkti - par atcerēšanos, ka vienošanās par jurisdikciju var būt izņēmuma jurisdikcijas gadījums, par izpratni par grūtībām, interpretējot jēdzienu "rakstisks".

Eiropas Cilvēktiesību tiesas jurisdikcija

Zemāk vērtēšanas kritēriji, kuri balstīti uz četriem ECtK pantiem.

- Pamats (2 pkt.)

Praktiski pilna atbilde ir konvencijas 32.pants – ECT jurisdikcija balstās uz konvenciju, t.i. tikai par konvencijas un tās protokolu interpretāciju un piemērošanu. Ja atbildē bija minēta ECtK, tika likti uzreiz divi maksimālie punkti. Izrādījās, ka daudziem tā ir problēma, jo ECtK tiek jaukta ar ES Pamattiesību hartu, bet ECT ar EST.

- Priekšnoteikumi (4pkt.)

ECtK 35.pants. Tika likti pa punktam, ja zina kaut minimāli par pienākumu izsmelt vietējos tiesību aizsardzības līdzekļus, otro punktu no četriem, ja zina termiņu pēc pēdējā nacionālā sprieduma – 6 mēneši (no 1.augusta – 4 mēneši, bet par šiem 4 mēnešiem nebijām piekasīgi). ECtK 35.pants paredz vēl vairākus pieņemamības kritērijus, par katru tika likti papildus punkti līdz iespējamajiem 4, bet tādu atbilžu bija ļoti maz. Tie ir: sūdzība nedrīkst būt anonīma, tā nedrīkst būt jau reiz skatīta, sūdzēšanās iespēju nedrīkst izmantot ļaunprātīgi un sūdzības pamatam jābūt kaut minimāli būtiskam.

- Pieteicēju loks (3 pkt.)

ECtK 33.un 34.pants: fiziskās personas, privātās juridiskās personas un starpvalstu pieteikumi. Par katru minēto devām pa punktam.

Eiropas Savienības tiesības

Eiropas Savienības direktīvu piemērojamība dalībvalstu tiesās:

- **direktīvas jēdziens (2 pkt.)**
- **direktīvas tiešā iedarbība (5 pkt.)**
- **direktīvas netiešā iedarbība (2 pkt.)**

Atbildes vadlīnijas

(2 pkt.) direktīvas jēdziens:

direktīvas ir ES dalībvalstīm adresēts ES sekundāro tiesību avots, kas tiek izmantots dalībvalstu tiesību saskaņošanai. LESD 288.p., nosaka, ka direktīvas dalībvalstīm uzliek saistības attiecībā uz sasniedzamo rezultātu, bet ļauj dalībvalstu iestādēm noteikt to īstenošanas formas un metodes.

(5 pkt.) direktīvas tiešā iedarbība:

nozīmē to, ka direktīvas norma rada tiesības vai pienākumus fiziskām vai juridiskām personām un uz šādu normu persona var atsaukties nacionālajā tiesā. Saskaņā ar EST judikatūru tiešā iedarbība direktīvas normām var būt gadījumos, kad dalībvalstis ir nokavējušas direktīvas ieviešanas termiņu vai arī ieviesušas direktīvu nepilnīgi vai nepareizi (148/78 Ratti). Turklāt, lai tiesību norma būtu tieši iedarbīga, tai ir jābūt pietiekami skaidrai un bez nosacījumiem (43/75 Defrenne). Direktīvām piemīt tikai t.s., vertikālā tiešā iedarbība, t.i., attiecībās starp indivīdu vai juridisku personu un valsts institūciju. Direktīvas normas nav tieši iedarbīgas tiesiskās attiecībās starp indivīdiem – direktīvām nav horizontālās tiešās iedarbības (152/84, Marshall).

(2 pkt.) direktīvas netiešā iedarbība:

ir nacionālo tiesu un iestāžu pienākums interpretēt nacionālās tiesības atbilstoši direktīvām (C-106/89, Marleasing). Direktīvu netiešā iedarbība attiecas uz visām dalībvalsts tiesību normām - ne tikai tām, kuras pieņemtas ieviešot direktīvas normas.

Kāzuss Nr.1 (EST) eksāmenam

Anna Laulinena ir Eiropas Savienības (ES) dalībvalsts Līvijas pilsoņe, kura vairāk nekā 10 gadus dzīvo un kā žurnāliste strādā citā ES dalībvalstī Sāmijā. Tur 2018. gadā intervijas laikā viņa iepazinās ar Elizabeti Kurkumanori, profesionālu vieglatlēti un pasaulē pazīstamu seksuālo minoritāšu tiesību aizstāvi, kura tikko bija uzvarējusi Sāmijas gadskārtējo maratonu. Elizabete Kurkumanori joprojām ir Āfrikas vidienes valsts Burundijas pilsoņe, taču savu uzskatu dēļ ir to pametusi 2015. gadā un kopš tā laika ir uzturējusies lielākoties Sāmijā.

Tā kā Sāmijā viendzimuma laulības ir atļautas kopš 2010. gada, abas dāmas 2020. gada septembrī tur salaulājās. Pēc laulībām abas sievietes pārcēlās uz dzīvi Līvijā - Laulinenu dzimtas lauku mājās. Taču Līvijā gan viendzimuma laulības, gan viendzimuma partnerattiecību reģistrēšana ir aizliegta valsts konstitūcijā. Tādēļ, kad Kurkumanori kundze iesniedza pieteikumu par uzturēšanās atļaujas iegūšanu Līvijā, tās Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, pamatojoties uz Līvijas Imigrācijas likumu un Līvijas Konstitūciju, pieņēma lēmumu atteikties uzturēšanās atļaujas piešķiršanu. Kurkumanori kundze nelabvēlīgo lēmumu pārsūdzēja pirmās instances administratīvajā tiesā, norādot, ka viņa ir ES pilsoņe laulātā un vienlaikus arī uzsverot, ka šādā situācijā tiesai obligāti būtu jāvērtē ES Tiesā prejudiciālā nolēmuma saņemšanai.

Paralēli administratīvajai tiesvedībai par uzturēšanās atļauju abas dāmas nolēma cīnīties arī par citu viendzimuma pāru tiesību aizsardzību Līvijā un organizēt piketu pie Līvijas parlamenta. Viņas vērsās Līvijas galvaspilsētas pašvaldībā, piesakot piketu, kurā piedalītos divas personas, kuras četru metru attālumā viena no otras ar epidemioloģiskās drošības prasībām atbilstoši uzvilktām sejas maskām, klusējot stāvētu un turētu rokās plakātus. Tomēr pašvaldība atteicās saskaņot piketu, norādot, ka Līvijā dēļ COVID-19 pandēmijas ir spēkā likums „Par ārkārtas stāvokli” un jebkuras sapulces gājieni vai piketi esot aizliegti. Dāmas uzskata, ka aizliegums rīkot piketu pārkāpj viņu tiesības, kas paredzētas Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā un Līvijas Konstitūcijā, kuras pamattiesību daļa ir pilnībā identiska Latvijas Republikas Satversmei. Par abu šo dokumentu pārkāpumiem viņas plāno nekavējoties vērsties gan administratīvajā tiesā, gan Eiropas Cilvēktiesību tiesā.

Ar to dāmu likstas nebeidzās. Piketa vajadzībām viņu Līvijā dibinātā nevalstiskā organizācija “Laulkurku” pasūtīja sejas maskas ar attiecīgiem izšuvumiem no sabiedrības “Korro”, kas reģistrēta citā ES valstī Agedā. Tomēr maskas Līvijā netika piegādātas, lai gan “Laulkurku” veica 100% priekšapmaksu.

Sniedziet atbildes uz sekojošajiem jautājumiem:

1. Vai ES tiesības paredz Kurkumanori kundzes tiesības šādā situācijā iegūt uzturēšanās atļauju Līvijā? (2 punkti)
2. Vai šādā situācijā, ņemot vērā pieteicēju lūgumu, Līvijas pirmās instances administratīvajai tiesai ir tiesības un/vai pienākums vērsties pie ES Tiesas pēc prejudiciālā nolēmuma? (1 punkts)
3. Kādos gadījumos šādās lietās pieteicējs varētu pārsūdzēt kādu no Līvijas tiesu spriedumiem ES Tiesā un/vai ES Vispārējā tiesā? (1 punkts)

4. Vai nesaskaņojot piketu, pašvaldība ir veikusi Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas pārkāpumu? (2 punkti)
5. Vai Anna Laulinena un Elizabete Kurkumanori šobrīd var vērsties Eiropas Cilvēktiesību tiesā? (1 punkts)
6. Kurā tiesā/tiesās "Laulkurku" var celt prasību par zaudējumu piedziņu pret "Korro"? (1 punkts)
7. Kādas tiesības jāpiemēro "Laulkurku" un "Korro" strīdam pēc būtības? (1 punkts)

Viens papildu punkts var tikt piešķirts par izcilu argumentāciju un izcilu darbu ar tiesību avotiem un judikatūru.

ATBILŽU VADLĪNIJAS:

1. Vai ES tiesības paredz Kurkumanori kundzes tiesības šādā situācijā iegūt uzturēšanās atļauju Līvijā? (2 punkti)

Direktīva 2004/38 šādā situācijā nebūs piemērojama, jo to piemēro visiem ES pilsoņiem, kas pārceļas uz dzīvi vai uzturas dalībvalstī, kurai tie nav valstiski piederīgi (direktīvas 3.pants). Taču ES Tiesa savā judikatūrā (piem., lieta C-673/16 *Coman*) ir atzinusi, ka šāda situācija būtu jāskata kontekstā ar LESD normām par pilsonību (21.pants) un direktīvas normas būtu piemērojamas pēc analogijas. Attiecībā uz Direktīvas 2004/38 2.pantā definēto „laulātā” jēdzienu ES Tiesa ir atzinusi, ka šis jēdziens ir jāiztulko plaši un ietver arī viena dzimuma pāru laulības. Tādēļ Elizabetei Kurkumanori ir tiesības iegūt uzturēšanās atļauju Līvijā kā Annas Laulinenas laulātajai.

2. Vai šādā situācijā, ņemot vērā pieteicēju lūgumu, Līvijas pirmās instances administratīvajai tiesai ir tiesības un/vai pienākums vērsties pie ES Tiesas pēc prejudiciālā nolēmuma? (1 punkts)

Šādā situācijā Līvijas pirmās instances administratīvajai tiesai ir tiesības, bet ne pienākums vērsties pie ES Tiesas pēc prejudiciālā nolēmuma. Pieteicēju lūgums nav saistošs dalībvalsts tiesai, lēmums vērsties ir tikai pašas dalībvalsts tiesas lēmums (Līguma par ES darbību 267.pants)

3. Kādos gadījumos šādās lietās pieteicējs varētu pārsūdzēt kādu no Līvijas tiesu spriedumiem ES Tiesā un/vai ES Vispārējā tiesā? (1 punkts)

Šādu gadījumu nav, dalībvalstu tiesu spriedumus nevienā gadījumā nevar tieši pārsūdzēt ES Tiesā vai ES Vispārējā tiesā.

4. Vai nesaskaņojot piketu, pašvaldība ir veikusi Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas pārkāpumu? (2 punkti)

Jāspēj identificēt aizskartās tiesības – biedrošanās brīvība, kas nostiprināta ECK 11. pantā. Var tikt pieminēts arī ECK 10. pants, kas noteic izteiksmes brīvību, jo arī ECT norādījusi, ka šīs tiesības ir nesaraunami saistītas.

Jānorāda, ka biedrošanās brīvību drīkst ierobežot, bet tikai 11. panta otrajā daļā minētajā kārtībā, kas paredz izvērtēt ierobežojuma samērīgumu.

Jāanalizē samērīgums:

- Jānorāda, ka ierobežojumam jābūt noteiktam ar likumu – nekas tekstā neliecina, ka likums “Par ārkārtas stāvokli” nebūtu pieņemts pienācīgā kārtībā vai, ka tas būtu neskaids.
- Jānorāda, ka ierobežojumam ir leģitīms mērķis – sabiedrības veselības aizsardzība.
- Jāanalizē samērīgums šaurākā nozīmē. Ierobežojums ir piemērots leģitīmā mērķa sasniegšanai, bet ir saudzējošāki līdzekļi – aizliegums rīkot tikai tādus piketus, kas nav saderīgi ar epidemioloģiskajām prasībām. Nav arī samērīgi, jo sabiedrības ieguvums nav lielāks par dāmu pamattiesību ierobežojumu.

5. **Vai Anna un Elizabete Kurkumanori var vērsties Eiropas Cilvēktiesību tiesā? (1 punkts)**

ECT izskata indivīdu sūdzības tikai par ECK pārkāpumiem - ECK 34.pants (pirms 11.protokola ECK 25. pants). Dāmas konkrētajā brīdī nevar vērsties ECT, jo nav izmantojušas visas dalībvalsts iekšējās pārsūdzības iespējas - ECK 35.pants (pirms 11.protokola ECK 26. pants).

6. **Kurā tiesā/tiesās “Laulkurku” var celt prasību par zaudējumu piedziņu pret “Korro”? (1 punkts)**

Jāanalizē Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1215/2012 (2012. gada 12. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās Briseles I bis regula) piemērošanas tvērumu (temporālais, ģeogrāfiskais, materiāltiesiskais, kā arī pārrobežu elements).

Saskaņā ar Briseles I bis regulas 7. panta 1) b) punktu prasību var celt Līvijā (tur, kur preces bija jāpiegādā) vai saskaņā ar 4. panta pirmo daļu prasību var celt arī Agedā (pēc atbildētāja domicila).

7. **Kādas tiesības jāpiemēro “Laulkurku” un “Korro” strīdam pēc būtības? (1 punkts)**

Jāanalizē Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 593/2008 (2008. gada 17. jūnijs), par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām (Roma I) piemērošanas tvērumu (temporālais, ģeogrāfiskais, materiāltiesiskais, kā arī pārrobežu elements).

Atbilstoši Romas I regulas 4. panta 1) a) punktam preču iegādes līgumu reglamentē tās valsts tiesību akti, kurā pārdevējam ir pastāvīgā mītnesvieta, tātad jāpiemēro Agedas valsts tiesību akti.

Nebūs nepareizi, ja tiks piemērota arī Apvienoto Nāciju Organizācijas 1980.gada 11.aprīļa Konvencija par starptautiskajiem preču pirkuma-pārdevuma līgumiem, ja vien tiek prezumēts, ka gan Līvija, gan Ageda ir tās dalībvalstis vai arī tikai Ageda ir dalībvalsts (1.pants).

Viens papildu punkts var tikt piešķirts par izcilu argumentāciju un izcilu darbu ar tiesību avotiem un judikatūru.